

J P Roos

Luokka vuoristoratana

Mikään ei ole helpompaa kuin määritellä oma luokka- asemansa ylemmäksi keskiluokaksi jos on professori, akateemisesti koulutettu, melko hyvätuloinen, omistaa vähän omaisuutta (talo ja osakkeita) ja tietenkin naimisissa akateemisesti koulutetun ihmisen kanssa. Itse asiassa kuulun (Suomessa) kulttuuriseen yläluokkaan Bourdieun kriteerien mukaan: korkea koulutus, kulttuuripääomaa, joskaan ei välttämättä kovin hyvät tulot.

Lisäksi olen ylempää keskiluokkaa jo useammassa sukupolvessa. Isäni oli insinööri ja lopetti uransa osastopäällikkönä SOK:laisessa osuusliikkeessä. Hän johti myllyosastoa. Ennen sotia hän oli Viipurin myllyn johtajana. Sen ajan viljasiilot ovat vieläkin pystyssä. Äiti oli kotona, meillä oli palvelija aina 50-luvulle asti. Asuimme vuokralla isossa huoneistossa Munkkiniemessä. Meillä oli auto, mikä oli tuolloin erittäin harvinaista. Minulla on muistikuva, että tuolloin talossa vain isälläni ja talon omistajalla oli (länsi)auto. Luokkaerot koulutetun ylemmän keskiluokan ja rahvaan välillä olivat tosi isot, kun nyt taas isoimmat erot ovat taloudellisen yläluokan ja muiden välillä.

Minun palkkani ei ihmeemmin eroa hyvän ammattimiehen palkasta ja palvelijat ovat mahdottomuus jo periaatteellisistakin syistä. Tosin meillä on ollut pariin otteeseen lapsenhoitaja kun lapsi oli aivan pieni ja äiti jo töissä, mutta pelkästään minun tulojeni varassa olisimme suurin piirtein yhtä köyhiä tai rikkaita kuin kolmilapsinen toimeentulotukea ja vuokratukea saava perhe. Näin on ainakin Ilkka Malmbergin Helsingin Sanomissa Kuukausiliitteessä olleen mainion köyhän elämäjutun mukaan tilanne on tämä: pohjoissuomalainen köyhä perhe sai kuukaudessa tukia suurin piirtein sen verran kuin minulle jää käteen verojen ja lainanlyhennysten jälkeen.

Isoisäni oli kirkkoherra ja haudattu Kemiön kirkon kupeeseen hienoimmalle mahdolliselle paikalle. Hän oli siis paikkakunnan silmätekeviä, hyvin koulutettu melko ankara ja ikävä mies, jos olen oikein ymmärtänyt. Ainakin kuvissa hän istuu kuin seipään niellyt, varhain kaljuuntuneena ja liperit suorassa. Eli luokka- asemani ei ole näennäisesti muuttunut yhtään. Ei mitään ”luokkamatkoja”, jotka Ruotsissa ovat iso puheenaihe, kun taas meillä sitä ei pidetä minään, kaikki ovat kokeneet sen. Suomalaisittain tietysti olenkin aikamoinen harvinaisuus. Kolme sukupolvea ylioppilaita (laskujeni mukaan noin parikymmentä isoisäni lasta tai lastenlasta on ylioppilaita), kaksi sukupolvea kaupunkilaisia ennen minua: meitä ei ole kovin paljoa Suomessa. Toisaalta luokka- aseman muuttumattomuus voisi tarkoittaa, että mitään ei ole tapahtunut. Tämä on kuitenkin harhakäsitys. Kun tällaisenkin luokkakuvion panee aikajanalle ja katsoo mitä itsekunkin elämässä on tapahtunut tilanne muuttuu melkoisesti.

Isäni oli syntynyt 1891 ja hän valmistui insinööriksi ensimmäisen maailmansodan aikana. Hän oli aktivisti joka värväsi suomalaisia jääkäreiksi Saksaan, joutui kiinni ja pantiin Pietarin Shpalernajan vankilaan odottamaan karkoitusta Siperiaan. Löysin mielenkiintoisia kytkentöjä googlailllessani isäni taustoja. Insinööritoimisto Ratas, joka oli jääkärivärväysagentuuri ensimmäisen maailmansodan aikana, ja suunnitteli oikeasti myllyjä ja leipomoita, isäni erikoisalaa, oli toisen

maailmansodan aikana SS-miesten värväystoimisto. Toimiston omistaja oli kalterijääkäri, niin kuin isäni, ja värväystoiminnan vastuullinen oli myös kalterijääkäri, isäni kaveri Esko Riecki.

Venäjänsodan maaliskuun vallankumous vapautti isäni Shpalernajasta ja hän poistui kiireen vilkkaa Venäjältä. Kansalaissotaan hän ei osallistunut (tietääkseni) ja sodan jälkeisistä välienselvittelyistä en tiedä mitään. On periaatteessa mahdollista että hän teki tuolloin vaikka mitä (esim. osallistui rangaistusretkiin Kemiössä...) Sen tiedän, että hän meni naimisiin heti sodan jälkeen, sai kolme lasta 1920-luvulla, sai työpaikan Vaasan Höyrymyllystä ja eli melkoisen yllättävää elämää. Hän katui myöhemmin ettei sijoittanut rahojaan osakkeisiin vaan autoihin...

Isä liittyi vapaamuurareihin ja toimi erilaisissa oikeistojärjestöissä. Oman kertomansa mukaan hän ei ollut saksalaismielinen vaan anglofiili, oikea klassinen talousliberaali. Yksi hänen parhaista ystäväistään oli EK:n johtaja, edellä mainittu natsimielinen Esko Riecki. Minulla on paperi jossa isäni ilmoittaa osallistuneensa Työn Äänen kirjapainon polttamiseen Vaasassa. Kyseessä lienee ollut samanlainen manööveri kuin Schüllerin yllytys oikeudenkäynnissä, jossa tarkoituksena oli lamauttaa oikeuslaitoksen toiminta väärillä tunnustuksilla. Tyypillistä kyllä, en koskaan kysellyt tarkemmin hänen elämästään 20- ja 30-luvuilla, ennen kuin se oli liian myöhäistä. Joka tapauksessa on selvää että hän eli tuolloin hyvin kiihkeästi mukana Suomen tapahtumissa.

Vaasassa hän oli tietenkin melkein Lapuan liikkeen keskipisteessä ja osallistui aktiivisesti joukkokokouksiin. Muistan kertomuksen, jossa hän sanoi nousseensa pystyyn jonkun ruotsinkielisiä, juutalaisia ja vapaamuurareita arvostelleen puheen jälkeen ja ilmoittaneensa olevansa kaksikielinen ja vapaamuurari. (Isä oli kyllä vahvasti suomalaisuusmielinen, vaikka olikin alun perin ruotsinkielinen: pojat siirrettiin ruotsalaisesta koulusta suomalaiseen mikä tuotti heille vaikeuksia.)

1930-luvulla isä siirtyi Viipuriin jouduttuaan erimielisyyksiin Vaasan Höyrymyllyn omistajasuvun kanssa. Myös sodan aikana hän työskenteli Viipurissa jälleenrakentaen myllyn ja vastaten siis osaltaan suomalaisten ruokahuollosta. Siellä hän tutustui äitiini ja he menivät sodan aikana naimisiin. Äiti oli keskeyttänyt koulunsa oppikoulun seitsemänneltä luokalta, käynyt emäntäkoulun ja päässyt ensimmäiseen työpaikkaansa, nuori, kaunis ja kunnianhimoinen nainen. Isäni ensimmäinen vaimo oli sairastunut peruuttamattomasti, mutta hänen tyttärensä paheksui uutta avioliittoa. Äidin vanhemmat olivat alemmaa keskiluokkaa. Hänen isänsä oli veturinkuljettaja ja äidillä oli asuntobisneksiä, joilla oli huomattava merkitys perheen taloudelle.

Sodan jälkeen vanhempani muuttivat Helsinkiin kaiken omaisuutensa menettäneinä.

Ymmärtääkseni tästä syystä isä ei halunnut ostaa omaisuutta. Elimme hyvin, mutta mitään ei jäänyt säästöön. Asumme isossa asunnossa Munkkiniemessä, kerrostalossa jossa rappujen välillä oli selvät sosiaaliset erot. Meidän asuntomme oli päädyssä josta oli kaunis näköala Tarvon lahdelta (edessä ei ollut mitään...). Huonekalut olivat tosi hienoja. Tosin minulla ei ollut omaa huonetta vaan nukuin ruokasalissa kokoonpantavassa sängyssä, niin kuin köyhemmät kaverini. Vanhempani matkustelivat 1950-luvulla melko ahkerasti eri puolilla Eurooppaa, mutta ilman meitä lapsia. He tekivät jopa pitkän autoretken keski-Euroopassa, jota saimme ihailia pienistä valokuvista. Ruotsissa sentään pääsin käymään ja sain elämäni ensimmäisen kookospähkinän ja banaanin.

Vuokra- ja muun säännöstelyn purkaminen (isäni liberaalin näkemyksen mukaisesti) oli perheellemme kova isku. Jouduimme muuttamaan Munkkiniemen vuokra-asunnostamme puolet pienempään omistusasuntoon Haagaan, inflaatio söi isäni palkkaa ja hänen oli pakko siirtyä vuonna 1958 eläkkeelle. Jouduimme tilanteeseen, mitä kuvaa hyvin Bourdieun käsite pieni kurjuus. Periaatteessa ollaan hyvin toimeentulevaa ylempää keskiluokkaa, mutta käytännössä rahat eivät riitä mihinkään. Pitäisi myös maksaa kolmen lapsen yksityiskoulumaksutkin (oppikouluthan olivat silloin maksullisia). Asunto oli ostettu sekalaisella kokoelmalla erilaisia lainoja joita lyhennettiin ja maksettiin pois todella viimeisillä rahoilla. Muistan joskus kun lainanmaksuun piti löytää rahaa vaikka mistä. Mihinkään ylimääräiseen ei ollut varaa. Mutta osittain ei kuulunutkaan olla. Esimerkiksi TV hankittiin vasta myöhään 60-luvulla. Sitä ennen se oli rahvaan ja uusrikkaiden turhake, ihan kuin matkapuhelimet ensimmäisinä vuosinaan.

Merkittävä asia oli myös se, että äitini meni töihin pankkiin. Hänelle se oli myönteinen elämänmuutos, sillä vaikka hän nautti taloudenpidosta hän koki varsinkin minun hoitamista rasittavana ja hän sai elinikäisiä ystäviä työpaikalta. Mutta muistan itse, että koin äidin työnteon jotenkin häpeällisenä, eli selvänä merkinä sosiaalisesta laskusta. Pitkään aikaan en halunnut kertoa asiasta kenellekään enkä käynyt koskaan katsomassa äitiäni pankissa.

Kaiken kaikkiaan perheemme koki siis hurjan epäsymmetrisen romahduksen. Ansiotaso, asumistaso, asuinalue, ammattiasema putosivat, mutta periaatteessa habitus, oma luokkakäsitys ja tavoitetaso pysyivät ennallaan. Auto oli myyty kauan sitten. Ainoa mikä jäi jäljelle oli pieni kesämökki Hiidenvedellä, jossa vietimme lapsuuteni kesät. Muistan vielä hyvin pitkät bussikolonnat, kuumat täyteenahdetut bussit ja tavararöykkiöt.

Suomalainen keskiluokka on kokenut aina silloin tällöin tällaisia muutoksia, esimerkiksi kun valtion virkamiesten palkat romahtivat inflaation myötä. Aivan selvästi se vaikutti minuun, mutta vanhempieni elämässä kyse oli kuitenkin paljon dramaattisemmasta asiasta. Minun vain muutamaa vuotta myöhempi radikalisoitumiseni (sisareni myötä) saa ainakin osittain selityksensä tästä. Ensimmäisenä kolahtivat Bertolt Brechtin laulut ja niiden vertatihkuva sentimentaalisuus. Seeräuber-Jenny: *Und sie fragen: wen sollen wir töten? Und ich sage: Alle!* En osaa kovin monia lauluja ulkoa, mutta tämän melkein osaan. Toinen tärkeä laulu oli Moldau. *Es liegt drei Könige begraben im Prag....* Se opetti minulle että mikään ei ole pysyvää, ei varsinkaan ylempien ja alempien välinen suhde. Kolmas laulu, jonka vetovoimaa en edes yritäkään selittää, on Punaorvon vala, joka on mahdollisimman kaukana omasta elämästäni (paitsi jos isäni osallistui punaisten teloituksiin!). Yksi elämäni kohokohtia on kun Reijo Frank veti sen pyynnöstäni komeasti Kaurismäen veljesten Kino Andorrassa.

Tietysti kokemuksiini vaikutti myös kuuluminen suuriin ikäluokkiin. Isot koululuokat, joka puolella tolkkottomasti lapsia, isot luokkaerot jopa Munkkiniemen kaltaisessa ”eliittikoulussa”, edellisen sukupolven konservatiivisuus ja perinneriippuvuus.

Minun tapauksessani vielä isäni kuolema vuonna 1964 osui samaan saumaan. Vähän sen jälkeen muutin pois kotoa ja aloin opinnot. Elin jonkin aikaa köyhänä opiskelijana opintolainan turvin, mutta sitten sain jo tutkimusapulaisen paikan Sosiaalipoliittikan laitokselta ja yliopistourani alkoi. Valmistuin, lähdin harjoittamaan jatko-opintoja Chicagoon missä suoritin maisterin tutkinnon, ja palasin takaisin Suomeen suoraan assistentiksi. Harmittava takaisku oli, että Vanhan valtaus

tapahtui juuri Amerikan vuotenani, mutta luultavasti se oli vain hyvä. Kuka tietää missä olisin nyt, jos olisin ollut siellä mukana... Kun palasin Suomeen oli koko yliopiston ilmapiiri muuttunut täydellisesti. Minä olin jossain määrin ristiriitaisessa tilanteessa jo etabloituneena yliopistouralla olevana ihmisenä, joka oli vielä toisella jalalla mukana opiskelijaliikkeessä. Kun yliopistoissa lakkoiltiin, kurseilla protestoitiin ja puhuttiin politiikkaa, minä opetin monimuuttujamenetelmiä. Pääsin hoitamaan apulaisprofessuuria, väittelin, minut nimitettiin Joensuun yliopiston apulaisprofessoriksi ja neljän vuoden päästä professoriksi Helsinkiin, missä olen sen jälkeen ollut, joskin välillä ulkomailla lyhempiä ja pitempiä aikoja (mm. Genevessä, Pariisissa ja Los Angelesissa, Santa Barbarassa, Leningradissa ja Moskovassa).

Lyhyen opiskelija-avioliiton jälkeen tapasin tulevan lasteni äidin ja rakastuin oikopäätä. Menimme äkkiä naimisiin ja saimme tyttären. Tämän jälkeen muutimme Joensuuhun ja hankimme mökin Koitereelta. Vaimoni oli kotoisin suomenruotsalaisesta yläluokasta ja kun palasimme Helsinkiin nopea sosiaalinen nousu alkoi. Muutimme Eiraan, meillä on anopin palvelijatar hoitamassa lapsia (joita oli nyt kaksi) ja kotia ja tekemässä ruokaa, meillä oli hieno, vanhan kartanon entisöity päärakennus kesäpaikkana Porkkalassa ja kohta myös työsuhdeautot, kun vaimoni ryhtyi perheyrittäjäksi. Minun tuloni olivat kohtalaisen vähäinen ja merkityksetön lisä perheen kokonaiselintasossa. Vaimoni omisti kaiken. Itselläni oli puolikas Koitereen mökistä, jonka vaihdoin Helsinkiin muutettuumme mitättömän pieneen yksiöön (työhuoneeseen) kotimme lähitalon piharakennuksessa.

Luokkaurani huippupisteessä asuin Kaivopuistossa valtavassa ylimmän kerroksen huoneistossa jossa oli näköala puiden yli merelle. Suoraan makuuhuoneesta! Olin siis juuri sellainen professori joita Matti Klinge ihannoit. Asuin oikeassa osoitteessa, minulla oli oikeat puitteet ja liityinkin oikeisiin seuroihin. Kutsuimme jopa Jorma Ollilan kerran kylään. Osallistuin frakkijuhliin, liityin Jeesus Syyrakin ritarikuntaan, johon pääsevät vain miehet ja jossa kokoonnutaan frakissa pörssiklubilla ja aateloidaan jäseniä jatkuvalla syötöllä.

Sitten tapasin nuoren (minua paljon nuoremman) kauniin suomenruotsalaisen naisen, rakastuin uudelleen, hän tuli raskaaksi ja minä erosin. Oli erittäin lähellä että ratkaisu olisi ollut toisenlainen. Siis vähän niin kuin isäni elämänmuutos melko tasan 50 vuotta aikaisemmin.

Alkoi ihan uusi elämä. Muutimme ensin Oulunkylään vuokralle, sitten ostimme melko kamalan paikan Pakilasta. Siellä asuu suhteessa eniten kokoomuksen äänestäjiä koko kaupungista. Tämä näkyy karmeina taloina, korkeina aitoina ja täydellisessä autoistuimisessa, mutta myös melko rajuna yrittäjäkulttuurina. Missään muualla minua ei ole tähtäilty kiväärillä tai uhkailtu puhelimessa.

Kun lapset (joita tässä vaiheessa oli kaksi) lähestyivät kouluikää, oli pakko päästä sivistyksen pariin. Löysimme Kauko Kareen vanhan talon Käpylästä. Autotalli oli vielä täynnä Kareen kustantamon Kekkuskriittisiä Alea-kirjan julkaisuja. Talo oli huonossa kunnossa ja Kareta oli pahasti höynäytetty vaikkapa seinien rappauksen suhteen, kun vanhan rappauksen päälle oli vedetty lateksia ennen myyntiä. Paikka on kuitenkin loistava ja talo alkaa olla nyt kohtuullisessa kunnossa (paitsi rappausta!). Puhumattakaan puutarhasta.

Vaimoni ei kuitenkaan ollut aivan mikä tahansa nuori tytönheitukka. Hän on nimittäin suoraan alenevassa polvessa Gustaf Mauritz Armfeltin perillinen, aatelinen (niin kuin muuten hänen

edeltäjänsäkin). Isän puoleisesta suvusta löytyi äsken autonomisen Suomen ensimmäinen opetusministeri joka myös aateloitiin ansioistaan. Matti Klinge kertoi minulle edellisen tiedon pian sen jälkeen kun olin muuttanut yhteen nykyisen vaimoni kanssa. Sillä ei siinä tilanteessa juuri ollut merkitystä, mutta nyt se tuntuu jotenkin historiallisesti merkittävältä (luokka!). Joka tapauksessa voi sanoa, että hän nai pahasti alaspäin, menemällä naimisiin tällaisen tavallisen suomalaisen talonpojan pojanpojan kanssa.

Luokkaurallani alimpana muistan olleeni, kun ajoin avovaimoni käytössä olevalla autonromulla jota oli käyttänyt neljä sisarusta, jotka eivät ymmärtäneet mitään autojen ylläpidosta. Liikuin kaupungilla joskus iltahämärissä kun poliisi pysäytti minut ihan noin vain. He olivat kovin hämmästyneitä, kun auton ratista löytyi professori. Pian sen jälkeen kävinkin ostamassa auton, ettei moista enää pääsisi tapahtumaan...

Siitä alkoi sitten paluu ylempään keskiluokkaan. Nyt vaimoni on hyvin palkattu tutkija, minäkin olen vielä töissä, osakekurssien romahdus ei ole merkinnyt minulle paljoakaan. Toki harmittaa että ”tiesin” hyvin romahduksen tulon mutten tehnyt mitään: tyypillistä teoretikon käytöstä. Asumme mukavasti, minulla on kotona kolme hienoa lasta joista joka päivä iloitsen, ansaitsemme riittävästi vaikka suuri osa tuloista meneekin asunto- ja remonttilainoihin. Luultavasti meille tulisi edullisemmaksi asua vuokralla, mutta asumisturvallisuudesta kannattaa maksaa. Olemme turvallisesti ja pysyvästi ylemmässä keskiluokassa, ellei jotain ihan kauheaa tapahdu.

Yksi tärkeä ero isäni ja minun luokka-aseman välillä on se, että isäni aikana ylemmällä koulutetulla keskiluokalla oli toisenlaisia vaatimuksia. Asunnon piti suoraan näyttää henkilön luokka-asema ja silloin tuli noudattaa tiettyjä vaatimuksia: oikeanlainen kalustus (Aallon huonekalusetti, isän työhuoneen upeat tammikirjahyllyt ja kirjoituspöytä, ruokasalin kvasibarokkikalusto), tauluja seinillä (1930-40-luvun taidetta), nahkaselkäisiä kirjasarjoja, ikäsidonnaiset elämäntavat. Esimerkiksi vanhemman ihmisen ei sopinut harrastaa rasittavaa liikuntaa tai edes polkupyöräilyä, mutta konjakki ja sikari ruoan jälkeen kuului asiaan.

Edellisessä avioliitossani asuin kodeissa jotka olivat vaihtelevia huonekalunäyttelyjä, joten en ehtinyt juuri kiintyä huonekaluihin, paitsi ehkä Skannon työpöytään ja kirjahyllyihin. Minulla on nytkin yliopiston työhuoneessani vanha työpöytäni ja vanha Skannon sohva. Nyt elän kodissa joka on täynnä erilaista sekalaista sisustusta, pääasiassa muualta saatua ja perittyä. Suurin oma hankintamme on divaanisohva ja puusepän tekemät keittiökaapit. Seinillä on muutama taulu joista yksi on Blomstedt (sisareni mies) ja yksi on Konttinen (sisareni tyttären mies). Vaimoni tosin huomauttaa että hän on tuonut kotiin yhden Tove Janssonin ja yhden von Wrightin. Mistään yhtenäisestä kalustuksesta ei voi puhua ja sotkua on kaikkialla.

Sen sijaan meillä on valtavasti erilaisia tavaroita, käytössä olevia ja varastossa lojuvia. On suuri määrä käytöstä poistettua kamaa, vanhoja suksia, rullaluistimia, polkupyöriä, vaatteita jne. Talossa on tietysti lisäksi toimivia koneita joka nurkassa, kymmenen radiota (vähintään), viisi tietokonetta, erilaisia cd-vekkotimia, pienelektronikkaa, kameroita, latureita, lasten leluja ym ym. Ja me olemme sentään aika askeettinen ja vähän kuluttava perhe, jolla ei ole televisioita, kotiteattereita, kaasugrillejä, veneitä, moottoripyöriä, vesiskoottereita jne. Kansantulon kasvu näkyy suoraan

tavaroiden määränä. Tässä lienee suurin mullistus sukupolvien välillä: elintason nousun tuoma tavaton kaman määrä. Perinnönjaossakin ongelma on se, kuka voi ottaa enää mitään tavaroita vastaan... Suomessa olisi selvästi tilausta pienvarastointibisnekselle!

Tottakai luokkaan soveltuva elämäntyyli oli vanhempieni sukupolvessa erilainen. 1940- ja 50-luvulla vanhemmillani oli ensi-iltapaikat oopperassa, äitini keräsi rahaa uuden oopperatalon rakentamiseksi (jonka sittemmin suunnitteli luokkatoverini Jukka Karhunen) ja oli aktiivinen sotasokeissa, isä oli kuten mainittu vapaamuurari ja Kalterijääkärien puheenjohtaja, he äänestivät kokoomusta. Kotona järjestettiin melko usein hienoja juhlia, sunnuntaisin koko perhe söi yhteisen päivällisen alku- ja jälkiruokineen. Niistä muistan erityisesti paistettut kanat (äidin spesiaali) ja sen, että oli itsestään selvää että perheen miehet saivat syödä koivet. Isä teetti pukuja ja paitoja ja pyjamia, joita ei ole jäljellä.

Meidän nykyinen perheemme taas kuuluu ilman muuta Bobo (bourgeois bohemians) kategoriaan. Siinäkin on epäilemättä myös tiukkoja sääntöjä, mutta vähemmän näkyvästi ja yksi niistä on ettei saa olla liikaa muodollisuuksia. Edustava tai distinktiivinen kuluttaminen on pannassa. En ole koskaan teettänyt pukua tai paitaa enkä varmaan tule teettämäänkään. Nukun yöni alastomana tai t-paidassa... Kotimme on melkoisen rähjäinen, kutsuja emme juuri järjestä, emmekä varsinkaan hienoja. Olen aina ostanut periaatteessa halvinta tai sitten reilusti alennettua luksuskamaa, joskin viime aikoina olen joissakin tilanteissa ostanut kalliimpaa laatua sillä ajatuksella että tavara kestää paremmin. Useinhan on kuitenkin niin, että se ei kestä, tai häviää ennen kuin menee rikki. Varsinkin pienemmät kalliit tavarani ovat olleet käytännössä aina turhia hankintoja.

Me emme käy teattereissa emmekä konserteissa (vaimo käy joskus lasten kanssa), me emme syö hienoja sunnuntailounaita. Pyrimme sen sijaan siihen että syömme mahdollisimman usein yhteisillä aterioilla. Ilman niitä perheyhteisyys ei vaan toimi. Tosin saan kuulla jatkuvasti, etten tule kotiin tarpeeksi aikaisin yhteiselle aterialle.

Mitä tulee lapsiin, olen nykyään tavoitteellisemmän kasvatuksen kannalla kuin aikaisempien lasten kanssa, joiden ajattelin vain kehittyvän itsekseen. Nyt pyrimme asettamaan heille tavoitteita ja kannustamme (tai lahjomme) erilaisiin ponnistuksiin. Tyttäreillä on liikaakin harrastuksia ja poika on oppinut englantia täysin itsekseen (eli tietokonepeleistä) ja lukee täyttä vauhtia englanninkielisiä kirjoja, suurin piirtein 2-3 viikossa. Teemme usein yhteisiä perhematkoja ja kun lähdän työmatkalle, otan yleensä yhden lapsen mukaan. Se on ollut todella hyvä ratkaisu.

Bourdieuin jaottelujen mukaan minä ja nykyinen perheeni kuuluu siten kulttuuriseen yläluokkaan. Aikaisemmassa avioliitossani kuulin sekä kulttuuriseen että taloudelliseen yläluokkaan, ja vanhempieni perhe edusti hyvin selkeästi taloudellista porvaristoa, tai yläluokkaa jolla oli tiettyjä kulttuurisia intressejä.

Luokkiin liittyvä käyttäytyminen on, kuten sanottu, selvästi muuttunut. Ennen oli paljon tiukemmat säännöt mitä tuli sosiaaliseen toimintaan, pukeutumiseen, asumiseen, sisustukseen jne. Sen sijaan terveyskäyttäytymisen, liikunnan, syömisen yms suhteen sääntöjä ei ollut. Mikäli niitä oli, ne liittyivät vaurauteen - syö enemmän, kalliimmin ja eksoottisemmin, liiku vähemmän, aja autolla. Nyt luokkakäyttäytymisen säännöt liittyvät vahvasti terveyteen ja terveellisyyteen: ruoka ja ruokailu, liikunta, median käytön säännöstely, tupakan ja alkoholin välttäminen. Toki tässäkin ero

säilyy pääomarikkaan ja kulttuuririkkaan yläluokan välillä, edellisessä voi esimerkiksi edelleen elää ympäristöasioita ajattelematta.

Kulttuurin suhteen myös säännöt ovat väljentyneet. Nykyään yläluokka saa harrastaa kaikkea kun taas alaluokka kieltäytyy kaikesta, paitsi roskasta. Internet on hurja mullistus, joka nähdäkseni merkitsee sitä, että yläluokka saa halvemmalla entistä monipuolisemman kulttuuritarjonnan. Isälleni olisi maksanut tosi paljon seurata kansainvälistä lehtitarjontaa. Hän luki Time-lehteä siihen saakka kunnes hänellä ei ollut enää varaa tilata sitä. Itse luen päivittäin netistä New York Timesiä ja Le Mondea sekä seuraan Nouvel Observateuria ja Le Monde Diplomatique'a lukuisten paperilla tilaamamme ulkomaisten ja suomalaislehtien lisäksi. Isäni oli Uuden Suomen uskollinen tilaaja, ja minäkin seuraan nykyään nostalgiasyistä Utta Suomea netissä.

Tuoreet tutkimukset kertovat samoista uusista luokkajajoista. Tällä hetkellä yläluokan alemmista luokista erottavat tekijät ovat sijoitusvarallisuuden ja omaisuustulojen lisäksi terveys ja monipuoliset kulttuuriharrastukset. Näistä terveys on ilman muuta merkittävin. Rahalla ei ehkä saa lisää onnellisuutta (joskin rahan puute aiheuttaa selkeästi onnettomuutta), mutta sillä saa ostettua merkittävästi pitemmän iän ja vieläpä pitemmän terveenä eletyn elämän. Näin on erityisesti Suomessa, missä muuten väitämme olevamme tasa-arvoisia.

Tässä on vielä se hankala ongelma, että pakolla ihmisistä ei valitettavasti saada terveempiä. Terveys syntyy vapaaehtoisuudesta. Toisaalta sitä voisi kyllä vähän avittaa kieltämällä suoranaisten markkinoinnilla vahingoittamisen eli vahingollisten tuotteiden mainonnan ja tuottamisen, liian suuret annoskoot. Sekä tekemällä järkevän käyttäytymisen houkuttelevammaksi. Eläköön makeis- ja kaljavero ja vihannesten veronalennukset!

Terveyden suhteen keskeinen luokka-asemaan vaikuttava tekijä on koulutus. Koulutettu yläluokka on se, joka elää pisimmän ja terveimmän elämän. Selitys on myös yksinkertainen: työ johon itse saa vaikuttaa ja elämäntavat ja elämänrytmi joka on tutkitusti terveellisin. Tällaisessa luokka- asemassa tieto ei lisää tuskaa, vaan hyvinvointia. Itse asiassa se luultavasti lisää onnellisuuttakin, tai edellytyksiä tulla onnelliseksi.

Isäni kuoli 73-vuotiaana sairastettuaan vajaat 20 vuotta. Ohitusleikkaus olisi luultavasti antanut hänelle sekä lisääikää että miellyttävämmän vanhuuden. Itselläni on vielä kymmenkunta vuotta isäni elinikään, mutta olen saanut nauttia tähän asti paljon monipuolisemmasta elämästä. En ole joutunut rajoittamaan elämäni mitenkään. Joka päivä ihmettelen sitä, että voin tässä iässä tehdä käytännössä samaa mitä olen tehnyt koko ikäni (ja monia asioita, mitä en tehnyt kun olin kolmikymppinen!). Tätähän usein pilkataan, että minun ikäiseni vanhat äijät eivät osaa käyttäytyä tai pukeutua ikänsä vaatimalla tavalla. Minusta taas on erittäin merkittävä ja tavoittelemisen arvoinen asia, että voi tehdä mahdollisimman pitkään sitä mistä pitää. On epäreilua, että se on niin selvästi luokkakysymys.